

References

1. Akhmetshin A.M. Tourism as an unconventional method of rehabilitation and rehabilitation of the disabled and the elderly in a market economy. Ufa, 2000. – p. 92.
2. Bielousova N. V. Scientific and theoretical substantiation of inclusive tourism development in Cherkasy region / N. V. Bielousova // Scientific collection "Geography and Tourism". Alpha-PIC. – Kyiv, 2019. – V.47. pp.43–48.
3. Bielousova N.V. Inclusive tourism in the system of rehabilitation geography: from theory to practice. Monograph. TALKOM. – Kyiv, 2018. – p.364.
4. Borisova A.V. Semenenko. Inclusive tourism as a type of rehabilitation: the current needs of people with disabilities // Ukrainian Journal of Medical and Social Expertise. V. 2, 2015. – pp. 23–26. Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujmse_2015_2_7
5. World Tourism Organization UNWTO. [Electronic resource] – Access mode: <http://www2.unwto.org/ru/home>
6. Information resource Hromadske TV channel – The National Tourist Organization has been established in Ukraine. [Electronic resource]. – Access mode: <https://hromadske.ua/posts/v-ukraini-stvorena-natsionalna-turystychna-orhanizatsiia>;
7. Kozlovskiy, E.V. State regulation in the field of tourism: formation and development in Ukraine: abstract for the PhD. Kyiv, 2008.
8. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. [Electronic resource] – Access mode: <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/news/56337-uryad-zaprovadiv-novi-pravila-oformlennya-viz-dlya-vjizdu-v-ukrajinu>
9. Naumenko L.Yu., V.V. Lepsky, S.V. Makarenko, I. S. Borisova, O.V. Semenenko. Inclusive tourism as a form of rehabil-

itation: presently needed invalid // Ukrainian News of Medical and Social Expertise. No. 2, 2015. – S. 23–26. – Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujmse_2015_2_7

10. Official portal of the Department of Economics and Investment. [Electronic resource]. – Access mode: <http://dei.kievcity.gov.ua/content/miska-cilova-programa-rozvytku-turyzmu-v-misti-kyievi-na-20162018-roky.html>

11. Tsihuh, V., Vihristenko, B., Popovich, S. Status and prospects of tourism development in Ukraine. Economics and Management Scientific Journal. Kyiv: Issued. center «KNUKiM», V.2., 1999. – pp.4–8.

Дані про автора**Белоусова Наталія Володимирівна,**

доцент кафедри аерокосмічної геодезії та землеустрою, Національний авіаційний університет, м. Київ
e-mail: belousova-69@ukr.net

Данные об авторе**Белоусова Наталья Владимировна,**

доцент кафедры аэрокосмической геодезии и землеустройства, Национальный авиационный университет, г. Киев
e-mail: belousova-69@ukr.net

Data about the author**Natalia Bielousova,**

Associate Professor of the Department of Aerospace Geodesy and Land Management, National Aviation University, Kyiv
e-mail: belousova-69@ukr.net

УДК 353.82:332.1

ШУЛЬЦ С.Л.
ЛУЦКІВ О.М.

Методологічні засади типології територій для цілей регіональної політики країн-членів ЄС

Предметом дослідження є типології територій країн-членів ЄС.

Метою дослідження є вивчення методологічних засад типології територій країн-членів ЄС.

Методи дослідження. У роботі використані діалектичний метод наукового пізнання, метод порівняння та узагальнення даних.

Результати роботи. У статті розглянуто територіально-просторовий підхід до формування регіональної політики країн-членів ЄС. Здійснено аналіз низки загальноєвропейських документів з проблематики регіонального розвитку. Акцентовується увага на територіальному вимірі політики згуртованості та важливості досягнення поліцентричного і збалансованого територіального розвитку країн-членів ЄС. Зазначено, що важливе значення місцевому рівню, зокрема рівню міських поселень приділяється в країнах ЄС про розробці місцевих/локальних типологій для потреб ста-

тики. Досліджено зміни у формуванні та реалізації політики регіонального розвитку в ЄС. Проаналізовано особливості типологізації територій ЄС, зокрема класифікації територіальних одиниць, існуючі критерії визначення локальних адміністративних одиниць.

Висновки. На основі аналізу досвіду типологізації системи місцевих (локальних) адміністративних одиниць (LAU), проведеної країнами-членами ЄС і країнами ОЕСР для узгодження територіальної основи регіональної статистики та підвищення її якості та доступності, визначено основні критерії виокремлення міських центрів цього рівня, зокрема: чисельність населення, ступінь урбанізації за показником щільності населення та частка маятникових мігрантів. Методологія ЄС поєднує найрізноманітніші підходи до типології регіонів: і просте ранжування за обсягом ВРП на 1 особу, облік структурних, соціальних, інституціональних, географічних чинників. Слід відзначити, що дана типологія використовується при прийнятті важливих управлінських рішень та реалізації державної регіональної політики в ЄС.

Ключові слова: типологія, адміністративні територіальні одиниці, регіональна політика, міські центри, міські території.

ШУЛЬЦ С.Л.
ЛУЦКІВ Е.Н.

Методологические основы типологии территорий для целей региональной политики стран-членов ЕС

Предметом исследования есть типологии территорий стран-членов ЕС.

Целью исследования является изучение методологических основ типологии территорий стран-членов ЕС.

Методы исследования. В работе использованы диалектический метод научного познания, метод сравнения и обобщения данных.

Результаты работы. В статье рассмотрен территориально-пространственный подход к формированию региональной политики стран-членов ЕС. Осуществлен анализ ряда общеевропейских документов по проблематике регионального развития. Акцентируется внимание на территориальном измерении политики сплоченности и важности достижения полицентрического и сбалансированного территориального развития стран-членов ЕС. Указано, что важное значение местному уровню, в частности уровню городских поселений уделяется в странах ЕС при разработке местных/локальных типологий для нужд статистики. Исследованы изменения в формировании и реализации политики регионального развития в ЕС. Проанализированы особенности типологизации территорий ЕС, в частности классификации территориальных единиц, существующие критерии определения локальных административных единиц.

Выводы. На основе анализа опыта типологизации системы местных (локальных) административных единиц (LAU), проведенной странами-членами ЕС и странами ОЭСР для согласования территориальной основы региональной статистики и повышение ее качества и доступности, определены основные критерии выделения городских центров этого уровня, в частности: численность населения, уровень урбанизации по показателю плотности населения и доля маятниковых мигрантов. Методология ЕС объединяет самые разнообразные подходы к типологии регионов: и простое ранжирование по объему ВРП на 1 человека, и учет структурных, социальных, институциональных, географических факторов. Следует отметить, что данная типология используется при принятии важных управленческих решений и реализации государственной региональной политики в ЕС.

Ключевые слова: типология, административные территориальные единицы, региональная политика, городские центры, городские территории.

SHULTS S.L.
LUTSKIV O.M.

Methodological bases of territories typology for the purposes of regional policy of the EU member states

The subject of research. there are typologies of territories of EU member states

The purpose of the study. *is a study of the methodological foundations of the typology of the territories of EU member states.*

Methods of research. *The dialectical method of scientific cognition, the method of comparison and generalization of data, graphic methods are used in the work.*

Results of the work. *The article considers the territorial and spatial approach to the formation of regional policy of EU member states. An analysis of a number of pan-European documents on regional development has been carried out. Emphasis is placed on the territorial dimension of cohesion policy and the importance of achieving polycentric and balanced territorial development of EU member states. It is noted that the local level, in particular the level of urban settlements, is important in the EU countries to develop local / local typologies for statistical purposes. Changes in the formation and implementation of regional development policy in the EU are studied.*

Conclusions. *Based on the analysis of the experience of typology of the system of local (local) administrative units (LAU), conducted by EU member states and OECD countries to harmonize the territorial basis of regional statistics and improve its quality and accessibility, the main criteria for distinguishing urban centers at this level, in particular: population, the degree of urbanization in terms of population density and the share of pendulum migrants. The EU methodology combines a variety of approaches to the typology of regions: and a simple ranking of GRP per person, and taking into account structural, social, institutional, geographical factors. It should be noted that this typology is used in making important management decisions and implementing state regional policy in the EU.*

Keywords: *typology, administrative territorial units, regional policy, urban centers, urban areas.*

Постановка проблеми. Враховуючи прагнення України до європейської інтеграції, норми, принципи, засади та завдання щодо регіонального розвитку повинні відповідати європейським стандартам. Значення регіонів у процесі прийняття рішення на всіх рівнях управління в ЄС постійно зростає. Для проведення ефективної регіональної політики в ЄС, враховуючи різні рівні розвитку країн її членів, потрібні були не лише розробка класифікації регіонів за рівнем розвитку, а й спеціальна статистична сітка, яка не завжди збігається з національними одиницями територіального поділу. Класифікація в ЄС, як правило, проводиться по регіонах рівнів NUTS II і III, розробляється генеральним директором ЄС з регіональної політики відповідно до поставлених цілей регіональної політики. Слід наголосити на тому, що європейські країни стали світовими лідерами за динамічністю й обсягами процесів децентралізації та регіоналізації. З огляду на реформування місцевого самоврядування в Україні імплементація європейських стандартів його проведення має вписуватися у контекст адміністративно-територіальної реформи, що відбувається в нашій країні для досягнення позитивних соціально-економічних зрушень.

Аналіз останніх досліджень. Особливості формування та реалізації державної регіональної політики є предметом досліджень, як

зарубіжних так і вітчизняних вчених. Серед зарубіжних вчених дослідженню проблематики регіонального розвитку та формування методологічних підходів до його вивчення присвячені праці Г. Армстронга, С. Балмера, Дж. Бактлера, Ф. Перру, Г. Річардсона, М. Сторпера, Р. Уолкера та інших. Серед вітчизняних науковців, які вивчають теоретико-методологічні засади формування та реалізації державної регіональної політики, проблеми державного регулювання та пошуку механізмів стимулювання розвитку регіонів, особливості формування та зміну сучасних орієнтирів та стратегічних пріоритетів регіональної політики слід відзначити: Б. Буркинського, В. Геєця, З. Варналія, Я. Жаліла, М. Іху, А. Мельник, А. Ткачука, Л. Федулову, В. Чужикова, С. Шульц та ін. Незважаючи на значний інтерес до цієї проблематики вона потребує подальшого дослідження, зокрема з огляду динамічних змін світової економіки в контексті її регіоналізації, специфіки регіональних інтеграційних процесів тощо.

Метою статті є вивчення методологічних засад типології територій країн-членів ЄС.

Постановка проблеми. У низці загальноєвропейських документів з проблематики регіонального розвитку акцентується увага на територіальному вимірі політики згуртованості та важливості досягнення поліцентричного і збалансованого територіального розвитку. Єв-

ропейські політики визнають, що узгоджена й інтегрована регіональна політика повинна становити важливу частину стратегії ЄС до 2030, згідно з якою показники соціально-економічного розвитку територій мають фіксувати проблеми їх розвитку в масштабі, де вони виникають, тобто на регіональному, субрегіональному та місцевому рівнях. Однією з важливих змін у формуванні європейської політики на період фінансування 2014–2020 років було визнання важливої ролі, яку може відігравати міський вимір регіональної політики, зокрема щодо заходів, призначених для допомоги у боротьбі з бідністю та соціальною ізоляцією. Тобто ЄС розглядає міський вимір як базовий для реалізації політики згуртованості. Це підтверджує той факт, що принаймні половина ресурсів, передбачених ЄФРР, інвестується у міські райони. За оцінками Європейської комісії, протягом останнього шестирічного періоду близько 10 млрд. євро з ЄФРР буде спрямовано саме на сталий розвиток міст і охоплено цією фінансовою підтримкою близько 750 різних міст [1]. Загальний бюджет політики згуртування на 2021–2027 рр. Європейська Комісія запропонувала встановити у розмірі 330 млрд 624 млн євро [2].

Важливе значення місцевому рівню, зокрема рівню міських поселень приділяється в країнах ЄС про розробці місцевих/локальних типологій для потреб статистики. Сучасна практика типологізації територій ЄС зумовлена потребою у забезпеченні узгодженості даних офіційної статистики для їх порівняння на регіональному та місцевому рівнях для різних країн ЄС. Методологічний посібник Евростату з територіальних типологій розкриває особливості територіальної типології, яка поділяє територію ЄС на три різні ієрархічні рівні (NUTS 1, NUTS 2 та NUTS 3). На початку 1970-х років Евростат встановив класифікацію NUTS як єдину цілісну субнаціональну систему територій ЄС, яка сьогодні законодавчо визнана і є основою формування узгодженої Європейської статистичної системи (ESS). Згодом, після встановлення загальної класифікації територіальних одиниць статистики на субнаціональному (NUTS рівнях) EUROSTAT створив систему місцевих адміністративних одиниць (LAU) [3].

Місцеві типології включають локальні адміністративні одиниці (LAU), які, як правило, складаються з муніципальних областей або комун

країн-членів ЄС. Вони є адміністративними підрозділами нижчого рівня, аніж провінції, регіони чи штати. Така система місцевих адміністративних одиниць є сумісною з NUTS. Рівень LAU вважається основним елементом для побудови територіальних типологій на місцевому рівні. До 2016 року існували два рівні LAU: рівень LAU 1 (раніше рівень NUTS 4), який був передбачений для більшості, але не для всіх держав-членів ЄС; рівень LAU 2 (раніше рівень NUTS 5), який включав муніципалітети/комуни або рівноцінні підрозділи у всіх державах-членах ЄС. З 2017 року зберігається лише один рівень LAU [1].

Типологія міських центрів країн-членів ЄС включає три типи територій [4]:

- міські центри, в яких щільність населення не менше 1500 жителів/км² та чисельність населення щонайменше 50 тис жителів;
- міські центри рівня LAU, які включають саме місто, де щонайменше 50% населення проживає в міському центрі та функціональну/комунікаційну зону, яка оточує місто і в межах якої проживає 15% населення, що доїжджає на роботу в місто;
- функціональні міські райони, які входять в регіони рівня NUTS 3, або групу регіонів цього рівня, де щонайменше 50% населення мешкає у функціональній/комунікаційній зоні і чисельність населення якої становить понад 250000 жителів.

Відповідно класифікація локальних адміністративних одиниць, що здійснюється за ступенем урбанізації, включає [5]:

- міста (густонаселені райони) – де щонайменше 50% населення проживає в одному або декількох міських центрах;
- міста та передмістя (у районах середньої щільності) – де менше 50% населення проживає в міському центрі, але принаймні 50% населення проживає в міському кластері;
- сільські райони (малонаселені райони) – де понад 50% населення проживає в населених пунктах сільської місцевості.

Слід відзначити, що запровадження нової типології локальних адміністративних одиниць в країнах-членах ЄС для потреб регіональної статистики передбачає врахування змін меж LAU внаслідок злиття, розділення чи інших подій. Найбільш поширеною зміною для LAU в ЄС за останні роки було об'єднання двох або більше одиниць, тоді як розділення одиниць на частини було

рідкістю. З огляду на ці обставини, Евростат щорічно здійснює оновлення територіальних типологій разом із щорічним списком LAU наприкінці кожного року. Цікавим є той факт, що в європейській практиці відомі випадки коли адміністративна одиниця може бути одночасно віднесена як до LAU, так і до NUTS 3. Прикладом може слугувати м. Прага та інші міста країн-членів ЄС.

Розробки типології територіальних одиниць для статистичного моніторингу здійснюється іншими міжнародними організаціями. Згідно методології ОЕСР ідентифікація міських територій здійснюється також на основі оцінки частки населення, що проживає у сільській місцевості. Відповідно, регіон NUTS 3 визначається як переважно міський за умов якщо він включає міський центр з населенням понад 500 тис мешканців, які становлять принаймні 25 % від його населення. Слід відзначити, що фінансова підтримка розвитку регіонів рівня NUTS 3 здійснюється територіям з щільністю населення нижче 12,5 жителів / км² [6].

Отже, типологія територій, яка використовується в країнах-членах ЄС для потреб регіональної статистики та реалізації регіональної політики базується на використанні адміністративних критеріїв для визначення локальних типологій, що дозволяє сформуванню узгоджену систему статистичного моніторингу для усіх країн-членів ЄС.

Висновки

На основі аналізу досвіду типологізації системи місцевих (локальних) адміністративних одиниць (LAU), проведеної країнами-членами ЄС і країнами ОЕСР для узгодження територіальної основи регіональної статистики та підвищення її якості та доступності, визначено основні критерії виокремлення міських центрів цього рівня, зокрема: чисельність населення, ступінь урбанізації за показником щільності населення та частка маятникових мігрантів. В цілому слід відзначити, що методологія ЄС поєднує найрізноманітніші підходи до типології регіонів: і просте ранжування за обсягом ВРП на 1 особу, і облік структурних, соціальних, інституціональних, географічних чинників. Слід відзначити, що дана типологія використовується при прийнятті важливих управлінських рішень та реалізації державної регіональної політики в ЄС. Слід також зазначити, що

на сьогодні в Україні державна регіональна політика змінює свої орієнтири, а саме реалізується в напрямку проектного менеджменту (різноманітні конкурси і проекти) управління.

Список використаних джерел

1. Methodological manual on territorial typologies. 2018. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Territorial_typologies_manual
2. EU Budget for the future. New legislative package for cohesion policy 2021–2027 (2018). URL: http://www.unia-miest.sk/assets/File.ashx?id_org=600175&id_dokumenty=5122
3. Territorial typologies URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Territorial_typologies
4. European Commission, proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council (2018). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A375%3AFIN>
5. Goerlich F., Ruiz F. Typology and Representation of Alterations in Territorial Units: A Proposal Journal of Official Statistics. Vol. 34 No. 1 2018. pp. 83–106. URL: <http://dx.doi.org/10.1515/JOS-2018-0005>
6. OECD REGIONAL TYPOLOGY. URL: https://translate.google.com/translate?hl=ru&prev=_t&sl=en&tl=uk&u=http://ww

References

1. Methodological manual on territorial typologies. 2018. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Territorial_typologies_manual
2. EU Budget for the future. New legislative package for cohesion policy 2021–2027 (2018). URL: http://www.unia-miest.sk/assets/File.ashx?id_org=600175&id_dokumenty=5122
3. Territorial typologies URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Territorial_typologies
4. European Commission, proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council (2018). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A375%3AFIN>
5. Goerlich F., Ruiz F. Typology and Representation of Alterations in Territorial Units: A Proposal Journal of Official Statistics. Vol. 34 No. 1 2018. pp. 83–106. URL: <http://dx.doi.org/10.1515/JOS-2018-0005>
6. OECD REGIONAL TYPOLOGY. URL: https://translate.google.com/translate?hl=ru&prev=_t&sl=en&tl=uk&u=http://ww

Дані про авторів

Шульц Світлана Леонідівна,

завідувач відділу регіональної економічної політики, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», д.е.н., проф.

e-mail: swetshul@i.ua

Луцків Олена Миколаївна,

старший науковий співробітник відділу регіональної економічної політики, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», к.е.н., с.н.с.

e-mail: lutolen@i.ua

Данные об авторах

Шульц Світлана Леонідівна,

заведующая отдела региональной экономической политики, ГУ «Институт региональных исследований им. М.И. Долишнего НАН Украины», к.э.н., проф.

e-mail: swetshul@i.ua

Луцкив Елена Николаевна,

старший научный сотрудник отдела региональной экономической политики, ГУ «Институт региональных исследований им. М.И. Долишнего НАН Украины», к.э.н., с.н.с.

e-mail: lutolen@i.ua

Data about the authors

Svitlana Shults,

Head of the Department of regional economic policy, SI «The Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine», Dr. Sci. (Econ.), Prof.

e-mail: swetshul@i.ua

Olena Lutskiv,

Senior scientific researcher of the Department of regional economic policy, SI «The Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine», candidate of Economic Sciences, senior scientific researcher

e-mail: lutolen@i.ua